

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

Аналіз та оцінка ефективності використання оборотних засобів
підприємства (на матеріалах ТОВ «Веселе-Агро»)

спеціальність 051 Економіка

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Економіка»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ЕКЗ-41
ЧИЖ Олександра Андріївна

(підпис)

Керівник:
Д.е.н., професор
Шубалий Олександр Михайлович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Доктор філософії (PhD), старший викладач
Гарант освітньої програми:
Косінський Петро Миколайович

(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра економіки

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки
проф. Шубалий О.М.

«__» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЧИЖ Олександра Андріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Аналіз та оцінка ефективності використання оборотних засобів підприємства (на матеріалах ТОВ «Веселе-Агро»)

Керівник роботи: Шубалий О.М.

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. №488/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «14» червня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи навчальна та методична література, наукові монографії, статті у фахових українських та зарубіжних виданнях, матеріали вітчизняних і зарубіжних конференцій, статистичні та управлінські дані ТОВ «Веселе-Агро», інформація у вільному доступі з мережі Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ВЕСЕЛЕ-АГРО»

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

ДОДАТКИ. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу:

1. Складові оборотних засобів

2. Джерелами поповнення оборотних засобів

3. Показники оборотності активів підприємства

4. Динаміка основних показників економічної діяльності ТОВ «Веселе-Агро»

5. Динаміка елементів оборотних засобів підприємства за 2021-2023 роки

6. Динаміка елементів запасів підприємства за 2021-2023 роки

7. Динаміка коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за елементами

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>1 розділ</i>	<i>проф. Шубалий О.М.</i>		
<i>2 розділ</i>	<i>проф. Шубалий О.М.</i>		
<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>проф. Шубалий О.М.</i>		

7. Дата видачі завдання «30» вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 30.09.2023</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 31.10.2023</i>	
3.	<i>1 розділ</i>	<i>до 30.12.2023</i>	
4.	<i>2 розділ</i>	<i>до 15.04.2024</i>	
5.	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 20.05.2024</i>	
6.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.05.2024</i>	
7.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 27.05.2024</i>	
8.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 31.05.2024</i>	
9.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.06.2024</i>	
10.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 07.06.2024</i>	
11.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 14.06.2024</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ (Чиж О.А.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (Шубалий О.М.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Чиж О.А. Аналіз та оцінка ефективності використання оборотних засобів підприємства (на матеріалах ТОВ «Веселе-Агро»). – Кваліфікаційна робота бакалавра на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 051 Економіка, освітня програма «Економіка». Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства на матеріалах ТОВ «Веселе-Агро». *Об'єктом дослідження* є процес аналізу та оцінки ефективності використання оборотних засобів ТОВ «Веселе-Агро». *Предметом дослідження* є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства на прикладі ТОВ «Веселе-Агро».

У першому розділі представлено теоретичні засади дослідження використання оборотних засобів підприємств, вивчено сутність та джерела формування оборотних засобів; досліджено фактори впливу на оборотні активи та основні показники їх використання; розглянуто зарубіжний досвід управління оборотними активами.

У другому розділі проведено аналіз та оцінку використання оборотних засобів ТОВ «Веселе-Агро», представлено організаційну характеристику й аналіз економічних показників діяльності підприємства; проведено аналіз динаміки окремих елементів оборотних засобів підприємства; проведено узагальнюючу оцінку ефективності використання оборотних засобів підприємства.

Висновки та пропозиції містять обґрунтування заходів для підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства.

Ключові слова: оборотні засоби, оборотні активи, оборотність, коефіцієнт оборотності, запаси, готова продукція, дебіторська заборгованість.

ANNOTATION

Chyzh O.A. Analysis and evaluation of the effectiveness of the use of working capital of the enterprise (on the materials of LLC "Vesele-Agro"). – Manuscript.

Qualification work of bachelor in the specialty 051 Economics, educational program "Economics". Lutsk National Technical University. Luck, 2024.

The purpose of the bachelor's qualification work is to analyse and evaluate the efficiency of using the working capital of the enterprise on the materials of LLC "Vesele-Agro". The object of research is the process of analysing and evaluating the efficiency of using working capital of LLC "Vesele-Agro". The subject of the study is the theoretical, methodological and applied aspects of analysing and evaluating the efficiency of using the working capital of an enterprise on the example of LLC "Vesele-Agro".

The first section presents the theoretical foundations of the study of the use of current assets of enterprises, studies the essence and sources of formation of current assets; examines the factors of influence on current assets and the main indicators of their use; considers foreign experience in managing current assets.

The second section analyses and evaluates the use of current assets of LLC "Vesele-Agro", provides an organisational description and analysis of economic indicators of activity of the enterprise; analyses dynamics of individual elements of current assets of the enterprise; conducts a generalised assessment of efficiency of use of current assets of the enterprise.

Conclusions and proposals contain substantiation of measures to improve the efficiency of the use of working capital of the enterprise.

Keywords: current assets, current assets, turnover, turnover ratio, inventories, finished goods, accounts receivable.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ	10
1.1. Сутність та джерела формування оборотних засобів	10
1.2. Фактори впливу на оборотні активи та основні показники їх використання	14
1.3. Зарубіжний досвід управління оборотними активами	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ВЕСЕЛЕ-АГРО»	24
2.1. Організаційна характеристика й аналіз економічних показників діяльності підприємства	24
2.2. Аналіз динаміки окремих елементів оборотних засобів підприємства	30
2.3. Узагальнююча оцінка ефективності використання оборотних засобів підприємства	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасному світі оборотні активи підприємств відіграють ключову роль у забезпеченні безперебійної роботи та розвитку організацій. Їх значення важко переоцінити, адже саме з них формується значна частина всіх активів, що безпосередньо задіяні в операційній діяльності. Нестача оборотних коштів та недбале управління ними тягнуть за собою низку негативних наслідків, які серйозно шкодять фінансовому стану фірми.

Багато вітчизняних науковців приділяли значну увагу дослідженню особливостей управління оборотними активами підприємств зокрема: Блакита Г. В., Гаватюк Л. С., Пілат А. К., Гончар О. І., Дуброва Н. П., Лисухо І. В., Зардова Я. В. Канцедал Н. Ю., Клімович І. М., Ганін В. І., Касич А. О., Полосіна А. М., Попова Я. А., Шахмаєва А. О., Ковальчук Н. О, Федішин М. П., Жаворонок А. В., Колумбет О. П. Їхні праці стали цінним джерелом знань та практичних рекомендацій для менеджерів та керівників цих підприємств.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у проведенні аналізу та оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства на матеріалах ТОВ «Веселе-Агро». Для її досягнення виникає необхідність вирішення таких завдань:

- вивчити сутність та джерела формування оборотних засобів;
- дослідити фактори впливу на оборотні активи та основні показники їх використання;
- розглянути зарубіжний досвід управління оборотними активами;
- представити організаційну характеристику й аналіз економічних показників діяльності підприємства;
- провести аналіз динаміки окремих елементів оборотних засобів підприємства;
- провести узагальнюючу оцінку ефективності використання оборотних засобів підприємства;

– обґрунтувати заходи для підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінки ефективності використання оборотних засобів ТОВ «Веселе-Агро».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти здійснення аналізу та оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства на прикладі ТОВ «Веселе-Агро».

Методи дослідження. При написанні цієї кваліфікаційної праці бакалавра було використано окремі наукових підходи і методи: системний підхід – для систематизації зарубіжного досвіду управління оборотними активами; методи логічного узагальнення – для вивчення сутності та джерел формування оборотних засобів; аналізу та синтезу – для проведення аналізу динаміки окремих елементів оборотних засобів підприємства; індукції, дедукції – при представленні організаційної характеристики й аналізу економічних показників діяльності підприємства; табличний і графічний аналіз – при побудові різних типів аналітичних таблиць і діаграм у процесі узагальнюючої оцінки ефективності використання оборотних засобів підприємства; програмно-цільовий метод – при обґрунтуванні заходів для підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства; факторного економічного аналізу – при вивченні факторів впливу на оборотні активи та основні показники їх використання.

Інформаційною базою дослідження стали: навчальна та методична література, наукові монографії, статті у фахових українських та зарубіжних виданнях, матеріали вітчизняних і зарубіжних конференцій, статистичні та управлінські дані ТОВ «Веселе-Агро», інформація у вільному доступі з мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів. Методичні підходи до аналізу, оцінки, подані пропозиції для підвищення ефективності використання оборотних засобів можуть використовуватися ТОВ «Веселе-Агро» та інших аграрних підприємствах.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були апробовані під час міжнародного наукового семінару на тему «Україна – ЄС: виклики та перспективи», організованого кафедрою економіки ЛНТУ та кафедро політики економічної та регіональної Університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні (UMCS) 16 травня 2024 року.

Публікації. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження були викладені в одних тезах доповідей наукового семінару загальним обсягом 0,1 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 51 сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі 8 рисунків та 6 таблиць. Список використаних джерел складається з 25 найменувань і представлений на 3 сторінках. Робота містить 3 додатки, викладених на 14 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність та джерела формування оборотних засобів

В сучасному динамічному світі бізнесу ефективне управління оборотними активами стає ключовим фактором успіху будь-якого підприємства. Це не просто бухгалтерський термін, а життєво необхідний елемент, який забезпечує безперебійну роботу, динамічний розвиток та фінансову стійкість компанії. Це сукупність грошових коштів та інших активів, які підприємство використовує протягом одного операційного циклу (зазвичай, протягом року). До них належать (рис.1.1).

Рис.1.1. Складові оборотних засобів
(побудовано автором за джерелом [6])

Я. Зардова пропонує об'єднати терміни «оборотний капітал» та «оборотні кошти», розглядаючи їх як єдине ціле. На її думку, «оборотний капітал, або оборотні кошти, - це кошти, які вкладені в оборотні виробничі фонди та фонди

обігу, та забезпечують безперервність процесів виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку» [5]).

Абсолютно справедливо твердження О. Колумбет про те, що «управління оборотними активами на підприємствах - це складний та багатогранний процес, обумовлений низкою факторів» [9].

Чим вищий ризик та ціна фінансового джерела формування капіталу, тим більшу економічну віддачу та рентабельність воно повинно генерувати. Це твердження справедливе як для загального, так і для оборотного капіталу, які використовуються для інвестування в необоротні та оборотні активи під час господарської діяльності підприємств.

Власні оборотні активи формуються на етапі створення суб'єкта господарювання, зазвичай за рахунок вкладів у статутний капітал. В подальшому сума оборотних активів компанії підтримується переважно за рахунок реінвестування отриманого прибутку.

Існує певна плутанина серед українських науковців щодо термінології, пов'язаної з оборотними активами. Терміни «оборотні активи», «оборотний капітал», «оборотні фонди», «оборотні засоби», «оборотні кошти» та «поточні активи» часто вживаються як синоніми, що призводить до невизначеності як у теорії, так і на практиці, коли йдеться про підвищення ефективності роботи підприємства.

Деякі дослідники вважають їх синонімами, інші об'єднують лише декілька, а треті категорично заперечують їхню тотожність вказуючи на суттєві відмінності в їх економічному змісті.

Зокрема О. Кубецька., Т. Остапенко, Я. Палешко досліджуючи дану тему, підкреслюють, що «поняття «оборотні активи», «оборотний капітал», «оборотні кошти» та «оборотні фонди», хоча й використовуються часто як синоніми, насправді мають суттєві відмінності» [10].

Головною різницею між оборотними активами та оборотними коштами, на думку авторів, є тривалість їх функціонування. Оборотні кошти зазвичай обертаються протягом одного року або одного кругообігу, тоді як оборотні

активи можуть функціонувати протягом року або протягом операційного циклу, який може бути довшим за рік.

На думку А. Полторак категорія «оборотні активи є більш всеохоплюючою, адже вона включає в себе всі інші згадані вище поняття. У своїх дослідженнях автора також простежують історію виникнення терміну «оборотні активи, розкривають його суть та зв'язок з іншими економічними поняттями»[19]. Головна відмінність між «оборотними активами» та «оборотними коштами» полягає в тому, що перші витрачаються у процесі виробництва, натомість другі авансуються у виробництво. Отже, оборотні кошти не витрачаються і не споживаються, а виконують роль проміжної ланки між активом і пасивом балансу.

Іншими словами, оборотні активи відображають ту частину майна підприємства, яка використовується в його господарській діяльності та постійно змінює свою форму, проходячи стадії виробництва, обігу та споживання. Оборотні кошти ж являють собою ту частину оборотних активів, яка в даний момент знаходиться в грошовій формі або формі активів, що легко реалізуються на ринку. Таким чином, оборотні кошти є більш динамічною категорією, адже вони постійно перебувають у русі, забезпечуючи безперервність кругообігу коштів підприємства.

Є. Ю. Мордань та О. А. Демідова стверджують, що саме «стратегія фінансування оборотних коштів визначить, яким чином підприємство буде покривати постійну та змінну частини своїх оборотних активів» [16].

Для більшості українських підприємств, які характеризуються високою ліквідністю, але низькою рентабельністю, агресивна модель фінансування оборотних активів є найкращим вибором. Це означає, що такі підприємства максимально використовують залучені кошти (кредити, дебіторська заборгованість) для фінансування своїх оборотних потреб. Однак важливо зазначити, що в умовах нестабільної економіки стратегія фінансування оборотних активів повинна бути не лише агресивною, але й гнучкою. Це

означає, що підприємство має бути готове до швидкого адаптування своєї стратегії у випадку будь-яких змін в економічній ситуації.

Системне управління оборотними активами та запасами - ключ до фінансового оздоровлення підприємства. Оборотні активи, а саме запаси, потребують ретельного та системного підходу до управління. Їх оптимізація має ключове значення для пришвидшення обороту, покращення структурних характеристик та, як наслідок, оздоровлення фінансового стану підприємства.

Основними джерелами поповнення оборотних засобів підприємства виступають (рис.1.2).

Рис.1.2. Джерелами поповнення оборотних засобів
(побудовано автором за джерелом [18])

Оборотність оборотних активів визначає потребу підприємства у вільних коштах, необхідних для підтримки динаміки виробництва. Чим вища оборотність, тим ефективніше використовуються кошти, а значить, тим вища рентабельність підприємства. Розміщення сформованого капіталу має

ґрунтуватися на ретельному аналізі та відповідати галузевим особливостям. Це дозволяє максимізувати виробничий потенціал та досягти стратегічних цілей.

Співвідношення між оборотними та необоротними активами, а також структурні характеристики запасів потребують різного рівня ліквідності. Тому для їх оптимізації необхідне комплексне дослідження та чітка стратегія управління.

В умовах сучасних ринкових відносин акценти в аналізі запасів зміщуються з зовнішніх на внутрішні аспекти. Це пов'язано з тим, що для промислових підприємств більше не є критичним пошук постачальника матеріально-сировинних ресурсів. Зміна фокусу в аналізі запасів з зовнішнього на внутрішній відображає нові пріоритети промислових підприємств в умовах сучасних ринкових відносин. Ефективне управління запасами стає ключовим фактором успіху, що дозволяє компаніям знижувати витрати, підвищувати рентабельність та гнучкість, а також мінімізувати ризики.

1.2. Фактори впливу на оборотні активи та основні показники їх використання

Ефективність використання оборотних активів підприємства може бути під впливом значної кількості факторів, які можна умовно поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні.

Зростання обсягів виробництва, як правило, призводить до прискорення оборотності оборотних активів та підвищення їх рентабельності. Виробництво широкого асортименту продукції може призвести до уповільнення оборотності оборотних активів, адже це потребує більших запасів та дебіторської заборгованості. Ефективна система управління запасами дозволяє мінімізувати їх розміри, що призводить до прискорення їх оборотності та підвищення рентабельності. Збільшення строків кредитування дебіторів та зниження відсоткової ставки за кредитами можуть позитивно вплинути на ефективність

використання оборотних активів. Чітка стратегія розвитку та ефективна система контролю за використанням оборотних активів сприяють їх раціональному використанню.

Економічне зростання, як правило, призводить до зростання попиту на продукцію підприємства, що може позитивно вплинути на його оборотності оборотних активів. Високий рівень конкуренції може змушувати підприємства надавати своїм покупцям більш тривалі відстрочки платежу, що може призвести до уповільнення оборотності дебіторської заборгованості, а зростання цін на сировину та матеріали може призвести до збільшення запасів та уповільнення їх оборотності. Урядові податкові пільги, субсидії та інші стимули можуть позитивно вплинути на ефективність використання оборотних активів підприємств. Аналіз впливу різних факторів на ефективність використання оборотних активів дозволяє підприємству розробити та реалізувати заходи, спрямовані на оптимізацію їх використання. Це може призвести до збільшення рентабельності підприємства, його ліквідності та платоспроможності. На рисунку 1.3. представлено ряд показників які впливають на оборотність обігових коштів.

«Коефіцієнт загальної оборотності оборотних активів: Цей показник показує, скільки разів за звітний період оборотні активи були обернені в грошову форму та використані для здійснення господарської діяльності.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за звітний період дебіторська заборгованість була погашена.

Коефіцієнт оборотності запасів показує, скільки разів за звітний період запаси були обернені в грошову форму» [17].

Період оборотності запасів показує скільки в середньому часу товари та матеріали знаходяться на складах підприємства.

Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань показує, в якій мірі поточні активи підприємства покривають його поточні зобов'язання.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних

оборотних активів (грошових коштів та їх еквівалентів, дебіторської заборгованості за поточними розрахунками).

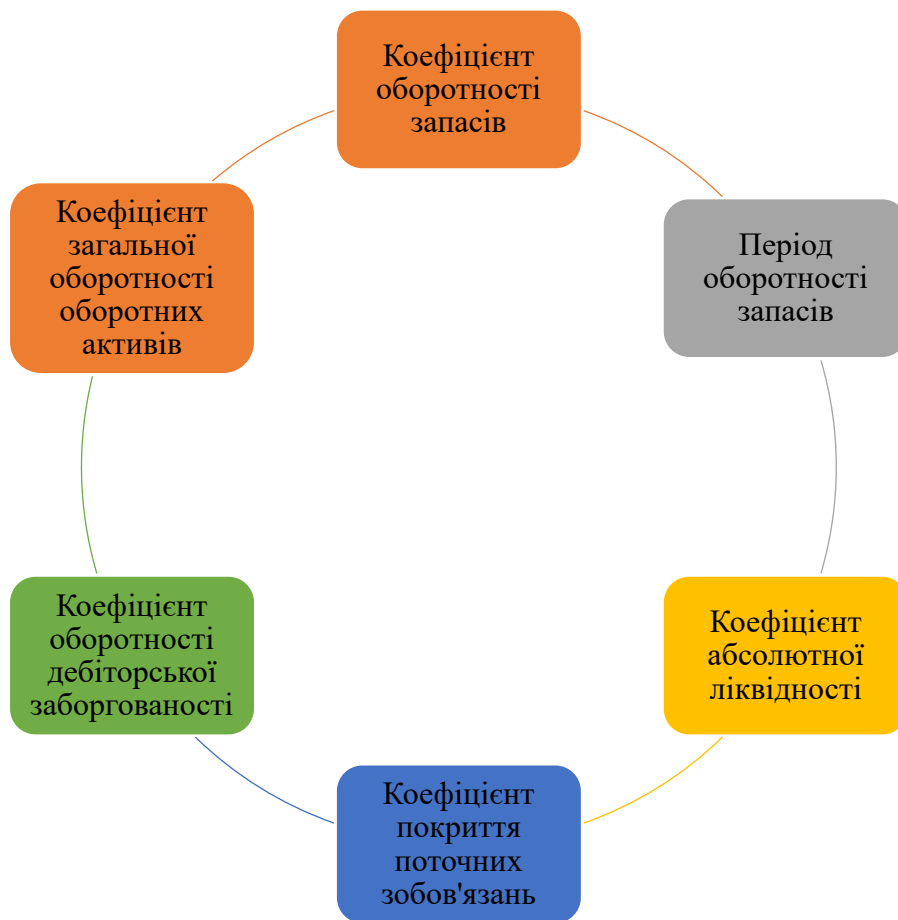

Рис. 1.3. Показники оборотності активів підприємства
(побудовано автором за джерелом [5])

Згідно з думкою науковців, показники системи оцінки результативності відображають ступінь досягнення цілей, визначених у стратегії, а також потенціал для її модернізації з метою перспективного розвитку. Натомість, показники ефективності, на їхню думку, характеризують раціональність використання підприємством економічних ресурсів.

Таким чином, науковці підкреслюють існування відмінностей між показниками ефективності та результативності, але водночас виділяють доцільність застосування обох систем завдяки їх різновидів.

Економісти ведуть дискусії щодо чіткого розмежування або порівняння показників результативності та ефективності. Це пов'язано зі складністю

створення універсальної системи показників результативності, адже стратегії бувають різних типів, мають різні цілі та умови реалізації.

Введення універсальних показників потребує їх коригування під кожен конкретну стратегію, що є трудомістким процесом. Тому доцільніше визначати індивідуальні показники результативності з урахуванням особливостей конкретного об'єкта управління.

«Стратегічне управління оборотними активами – це порівняно нове явище в економіці вітчизняних підприємств. Тому виникає потреба у сучасних підходах до оцінювання результативності стратегії управління саме оборотними активами» [11].

Зважаючи на думки науковців та особливості використання оборотних активів підприємствами, ми вважаємо, що при оцінюванні стратегії управління оборотними активами найдоцільніше використовувати показники ефективності як цільові орієнтири. Ці показники безпосередньо відображають такі важливі аспекти, як прибутковість, рентабельність та платоспроможність.

Таким чином, показниками результативності стратегії управління оборотними активами виступає ступінь досягнення цільових показників ефективності використання оборотних активів.

Визначення цільових показників ефективності на цьому етапі необхідно чітко сформулювати цілі, яких прагне досягти підприємство за допомогою стратегії управління оборотними активами. Це можуть бути підвищення рівня рентабельності оборотних активів, скорочення періоду оборотності дебіторської заборгованості, покращення показників ліквідності тощо.

Для оцінки досягнення цільових показників необхідно обрати відповідні показники ефективності. Вибір показників повинен ґрунтуватися на специфіці діяльності підприємства, його цілях та стратегії. Збираються дані про фактичні значення обраних показників ефективності. Дані можуть бути отримані з бухгалтерської звітності, управлінської інформації або інших джерел.

«Окрім основних показників, в сучасній економічній науці також широко використовуються показники, які відображають економічний ефект від

використання оборотних активів. До них належать суми вивільнених з обороту або залучених в оборот оборотних активів.

Показники вивільнених або додатково залучених в оборотні активи коштів характеризують обсяг оборотних активів, який може бути вилучений з обігу в процесі зростання темпів приросту обсягу реалізованої підприємством продукції, що перевищують темпи зростання загального обсягу оборотних активів» [4].

Інакше кажучи, ці показники дають уявлення про те, наскільки ефективно підприємство використовує свої оборотні активи. Більшість вітчизняних науковців сходяться на думці, що розрахунок показників ліквідності та платоспроможності є невід'ємною частиною аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства. Це пов'язано з тим, що саме оборотні активи слугують основою для визначення цих показників.

Показники ліквідності характеризують здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання. Іншими словами, вони відображають, наскільки ймовірно, що підприємство зможе розрахуватися за своїми боргами в найближчий час.

Показники платоспроможності дають уявлення про загальну фінансову стійкість підприємства та його можливості щодо подальшого розвитку. Вони ґрунтуються на оцінці не лише оборотних активів, але й інших ресурсів підприємства.

Таким чином, розрахунок показників ліквідності та платоспроможності дозволяє комплексно оцінити ефективність використання оборотних активів підприємства, його короткострокову та довгострокову стійкість, а також можливості економічного розвитку в перспективі.

Існуючий перелік показників, що використовуються в сучасній економічній науці для оцінки ефективності управління оборотними активами, потребує розширення. Це пов'язано з тим, що специфіка роботи торговельних підприємств та принципи стратегічного управління мають свої особливості, які не завжди враховуються традиційними показниками.

Зважаючи на те, що кінцевою метою будь-якої стратегії управління підприємством є зростання його ринкової вартості, ми пропонуємо додати до переліку показник, який характеризує ступінь досягнення цільового показника приросту ринкової вартості на одиницю оборотних активів.

1.3. Зарубіжний досвід управління оборотними активами

Зарубіжні компанії широко використовують програмне забезпечення для управління оборотними активами. Це програмне забезпечення може допомогти підприємствам автоматизувати багато завдань, пов'язаних з управлінням запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими потоками та іншими оборотними активами.

Важливо зазначити, що не існує універсального методу управління оборотними активами, який би підходив всім підприємствам. Найкращий метод для конкретного підприємства буде залежати від його галузі, розміру, структури капіталу та інших факторів.

Вивчення зарубіжного досвіду управління оборотними активами може допомогти українським підприємствам покращити свою ефективність та рентабельність.

«У Німеччині управління оборотними активами відіграє важливу роль у забезпеченні стійкості та рентабельності підприємств. Німецькі компанії використовують різні методи та підходи, які відповідають їх специфічним потребам та ринковим умовам.

Німецькі компанії, як правило, зосереджуються на ефективному управлінні дебіторською заборгованістю та запасами, які є двома найбільшими категоріями оборотних активів. Вони традиційно більш консервативні в своїй політиці ніж компанії в деяких інших країнах. Це відбивається в їх прагненні до мінімізації запасів та підтримки низького рівня дебіторської заборгованості» [20].

Німецькі компанії очікують від своїх дебіторів швидкої та пунктуальної оплати рахунків. Це призводить до низького рівня несплачених рахунків та покращує ліквідність компаній. Все частіше використовують програмне забезпечення для управління оборотними активами, яке допомагає їм автоматизувати багато завдань, пов'язаних з управлінням дебіторською заборгованістю, запасами та іншими оборотними активами.

Управління оборотними активами в США ґрунтується на принципах максимізації рентабельності та ліквідності. Американські компанії використовують широкий спектр методів та підходів до управління оборотними активами.

«Американські компанії, як правило, більш агресивні у своїй політиці УОА, ніж компанії в деяких інших країнах. Це відбивається в їх прагненні до максимізації оборотності запасів та дебіторської заборгованості. Вони широко використовують короткострокові кредити для фінансування своїх оборотних активів. Це дозволяє їм збільшити рентабельність капіталу, але також може призвести до збільшення фінансового ризику» [23].

Американські компанії часто використовують сучасні методи для перетворення дебіторської заборгованості в ліквідні активи. Це може допомогти компаніям покращити свій касовий потік та знизити ризик несплати.

Управління оборотними активами у Франції ґрунтується на балансі між ефективністю та консерватизмом. Французькі компанії прагнуть до максимізації рентабельності своїх оборотних активів, але водночас дотримуються обережного підходу до ризиків. Французькі компанії приділяють значну увагу управлінню дебіторською заборгованістю, адже вона є одним з найбільших компонентів оборотних активів. Це включає в себе ретельну оцінку кредитоспроможності покупців, встановлення чітких строків оплати та ефективне стягнення боргів з неплатників.

Французькі компанії використовують короткострокове кредитування для фінансування своїх оборотних активів, але роблять це більш обережно, ніж американські компанії.

Перехід Польщі від планової до ринкової економіки значно вплинув на підходи до УОА. Польські компанії вимушені були адаптуватися до нових умов ведення бізнесу, що призвело до зміни методів та інструментів управління оборотними активами. Вступ Польщі до Європейського Союзу також мав значний вплив на УОА. Польські компанії вимушені відповідати європейським стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що впливає на методи оцінки та аналізу оборотних активів. Польські компанії, як правило, дотримуються більш консервативного підходу до УОА, ніж компанії в деяких інших країнах. Це відбивається в їх прагненні до мінімізації ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю та запасами. Короткострокове кредитування є поширеним джерелом фінансування оборотних активів для польських компаній. Проте, порівняно з деякими іншими країнами, рівень використання кредитів є нижчим.

«Управління оборотними активами (УОА) у Великобританії ґрунтується на принципах ефективності, консерватизму та прозорості. Британські компанії прагнуть до максимізації рентабельності своїх оборотних активів, але при цьому дотримуються обережного підходу до ризиків та забезпечують прозорість своїх фінансових показників» [6].

Британські компанії, як правило, зосереджуються на управлінні дебіторською заборгованістю та запасами, які є двома найбільшими категоріями оборотних активів. Британські компанії традиційно більш консервативні у своїй політиці ніж компанії в деяких інших країнах. Це відбивається в їх прагненні до мінімізації запасів та підтримки низького рівня дебіторської заборгованості.

Британські компанії очікують від своїх дебіторів швидкої та пунктуальної оплати рахунків. Це призводить до низького рівня несплачених рахунків та покращує ліквідність компаній. Британські компанії все частіше використовують програмне забезпечення для управління оборотними активами,

яке допомагає їм автоматизувати багато завдань, пов'язаних з управлінням дебіторською заборгованістю, запасами та іншими оборотними активами.

Управління оборотними активами (УОА) в Данії ґрунтується на принципах ефективності, консерватизму та прозорості. Данські компанії прагнуть до максимізації рентабельності своїх оборотних активів, але при цьому дотримуються обережного підходу до ризиків та забезпечують прозорість своїх фінансових показників. Данські компанії, як правило, зосереджуються на управлінні дебіторською заборгованістю та запасами, які є двома найбільшими категоріями оборотних активів. Компанії в Данії традиційно більш консервативні у своїй політиці УОА, ніж компанії в деяких інших країнах. Це відбивається в їх прагненні до мінімізації запасів та підтримки низького рівня дебіторської заборгованості. Данські компанії очікують від своїх дебіторів швидкої та пунктуальної оплати рахунків. Це призводить до низького рівня несплачених рахунків та покращує ліквідність компаній. Вони все частіше використовують програмне забезпечення для УОА, яке допомагає їм автоматизувати багато завдань, пов'язаних з управлінням дебіторською заборгованістю, запасами та іншими оборотними активами.

Управління оборотними активами є важливою складовою фінансового менеджменту підприємств в усьому світі. Існує багато різних методів та підходів до управління оборотними активами, які використовуються в різних країнах.

«Метод ABC класифікує запаси на три категорії (А, В та С) залежно від їх цінності та оборотності. Запаси категорії А мають найвищу цінність та найнижчу оборотність, а запаси категорії С - навпаки. Метод ABC рекомендує зосередити увагу на запасах категорії А, адже вони мають найбільший вплив на прибуток підприємства.

Метод Just-in-Time (JIT) прагне до того, щоб на складах підприємства знаходилося мінімальна кількість запасів, необхідних для виробництва продукції протягом короткого періоду часу. Це дозволяє зменшити витрати на зберігання та знизити ризик застаріння запасів.

Метод Kanban використовує візуальні сигнали (картки Kanban) для регулювання виробництва та постачання запасів. Картки Kanban сигналізують про те, коли необхідно поповнити запаси, щоб підтримувати необхідний рівень виробництва» [9].

Управління дебіторською заборгованістю включає в себе заходи щодо оцінки кредитоспроможності покупців, встановлення строків оплати, надання знижок за швидку оплату та стягнення боргів з неплатників.

Управління запасами готової продукції цей метод включає в себе заходи щодо прогнозування попиту на продукцію, оптимізації рівня запасів та планування логістики.

Управління грошовими потоками даний метод включає в себе планування надходжень та видатків коштів, оптимізацію залишків коштів на рахунках та управління короткостроковими кредитами.

Важливо зазначити, що оптимальні методи УОА можуть відрізнятися залежно від галузі, розміру компанії, структури капіталу та інших факторів. Для того, щоб розробити ефективну стратегію УОА, необхідно провести ретельний аналіз бізнесу та ринкових умов.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ВЕСЕЛЕ-АГРО»

2.1. Організаційна характеристика й аналіз економічних показників діяльності підприємства

Юридична особа ТОВ «Веселе-Агро» має код ЄДРПОУ 34973979, а також була офіційно зареєстрована державним реєстратором 29.03.2007р. Наразі розмір статутного капіталу даної юридичної особи складає 1 000 000,00 грн.

Також визначено, що уповноваженою особою ТОВ «Веселе-Агро» є Петров Костянтин Валерійович.

Місцезнаходження підприємства: 45611, Україна, Волинська обл., Луцький р-н, село Веселе, вул. Торчинська, 3.

Згідно даних відкритих інтернет-джерел організаційно-правовою формою юридичної особи ТОВ «Веселе-Агро» є товариство з обмеженою відповідальністю.

ТОВ «Веселе-Агро» входить до Групи компаній Агропросперіс.

Підприємство зосереджується на вирощуванні пшениці, кукурудзи, ріпаку, сої та соняшнику, які є ключовими культурами для українського аграрного сектору. Це свідчить про прагнення ТОВ «Веселе-Агро» до максимізації прибутку за рахунок вирощування культур з високою ринковою вартістю.

Визначено, що його основний вид діяльності (КВЕД) – це 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Також підприємство може займатися іншими, допоміжними видами економічної діяльності:

«01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;

01.63 Післяурожайна діяльність;

01.64 Оброблення насіння для відтворення;

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;

77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування;

49.41 Вантажний автомобільний транспорт;

68.10 Купівля та продаж власного нерухомого майна» [24].

ТОВ «Веселе-Агро» не володіє землею, на якій веде свою діяльність, а орендує її у власників. Це дає можливість підприємству гнучко реагувати на зміни ринкових умов та розширювати або скорочувати обсяги виробництва відповідно до попиту. З іншого боку, оренда землі пов'язана з певними ризиками, такими як можливість зміни орендної плати або дострокового розірвання договору оренди.

Площа орендованих земель становить понад 6 тис. га

У ТОВ «Веселе-Агро» переважно вирощуються такі сільськогосподарські культури: озима пшениця, кукурудза, озимий ріпак, соя, соняшник.

Участь у цій асоціації дає ТОВ «Веселе-Агро» доступ до актуальної інформації про стан ринку зерна, можливості співпраці з іншими виробниками та лобювання інтересів галузі на державному рівні. Це свідчить про прагнення підприємства до розвитку та співпраці з іншими учасниками аграрного ринку.

ТОВ «Веселе-Агро» є успішним агропідприємством, яке протягом багатьох років веде діяльність у Волинській області. Підприємство орендує значні площі земель, вирощує низку важливих сільськогосподарських культур та є членом ГО «Асоціація виробників зерна України».

На інтернет сторінках ТОВ «Веселе-Агро» згадується використання сучасних технологій у вирощуванні сільськогосподарських культур. Це може включати використання високоякісного насіння, добрив, пестицидів, а також застосування сучасних методів обробітку ґрунту та збирання врожаю. Використання таких технологій дозволяє ТОВ «Веселе-Агро» підвищувати продуктивність праці, знижувати собівартість продукції та покращувати її якість.

Згідно з доступною інформацією, ТОВ «Веселе-Агро» не експортує свою продукцію. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як висока вартість логістики, складність виходу на нові ринки або недостатність конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. З іншого боку, орієнтація на внутрішній ринок дає ТОВ «Веселе-Агро» певну стійкість до коливань світових цін на сільгосппродукцію.

«Серед агропідприємств області ТОВ «Веселе-Агро» за показниками вирощування сільськогосподарських культур – одне з кращих. На ланах працює потужна сучасна техніка: «CASE-550», «CASE-500», «JOHN DEERE-8335» та посівні агрегати «JOHN DEERE-1910», «AMAZONE-1200». Кожен працівник цього підприємства трудиться на спільний результат, яким є вирощена якісна продукція, яку реалізують як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Професійні та відповідальні працівники, дотримання технологій, сучасна техніка для обробки землі та збирання врожаю – це три основні складові успішного господарювання ТОВ «Веселе-Агро» в останні роки» [25].

Дотримання технологій вирощування сільгоспкультур – теж необхідність. Бо без внесення необхідних добрив, використання засобів захисту рослин на хороший врожай годі сподіватись. Як учасники концерну «Біо-Агро» засоби захисту купуємо напряму у виробника – відомих фірм «Сингента», «Монсанто», «Баєр» та інших. Тільки так треба бути впевненими щодо якості. Оминають дистриб'юторів і в придбанні техніки. Також готові до співпраці із землекористувачами, які обробляють загалом сто і більше гектарів ріллі.

Надалі вивчимо загальну організаційну структуру управління ТОВ «Веселе-Агро» (рис. 2.1). Бачимо, що дане підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру, яка дозволяє йому виконувати усі функції на різних рівнях управління. Загальні збори учасників є основним органом господарського управління для ТОВ «Веселе-Агро», який здатний вирішувати переважно стратегічні завдання. Тоді як оперативні і тактичні завдання розвитку даного підприємства вирішуються переважно адміністрацією – генеральним директором та фінансовим директором.

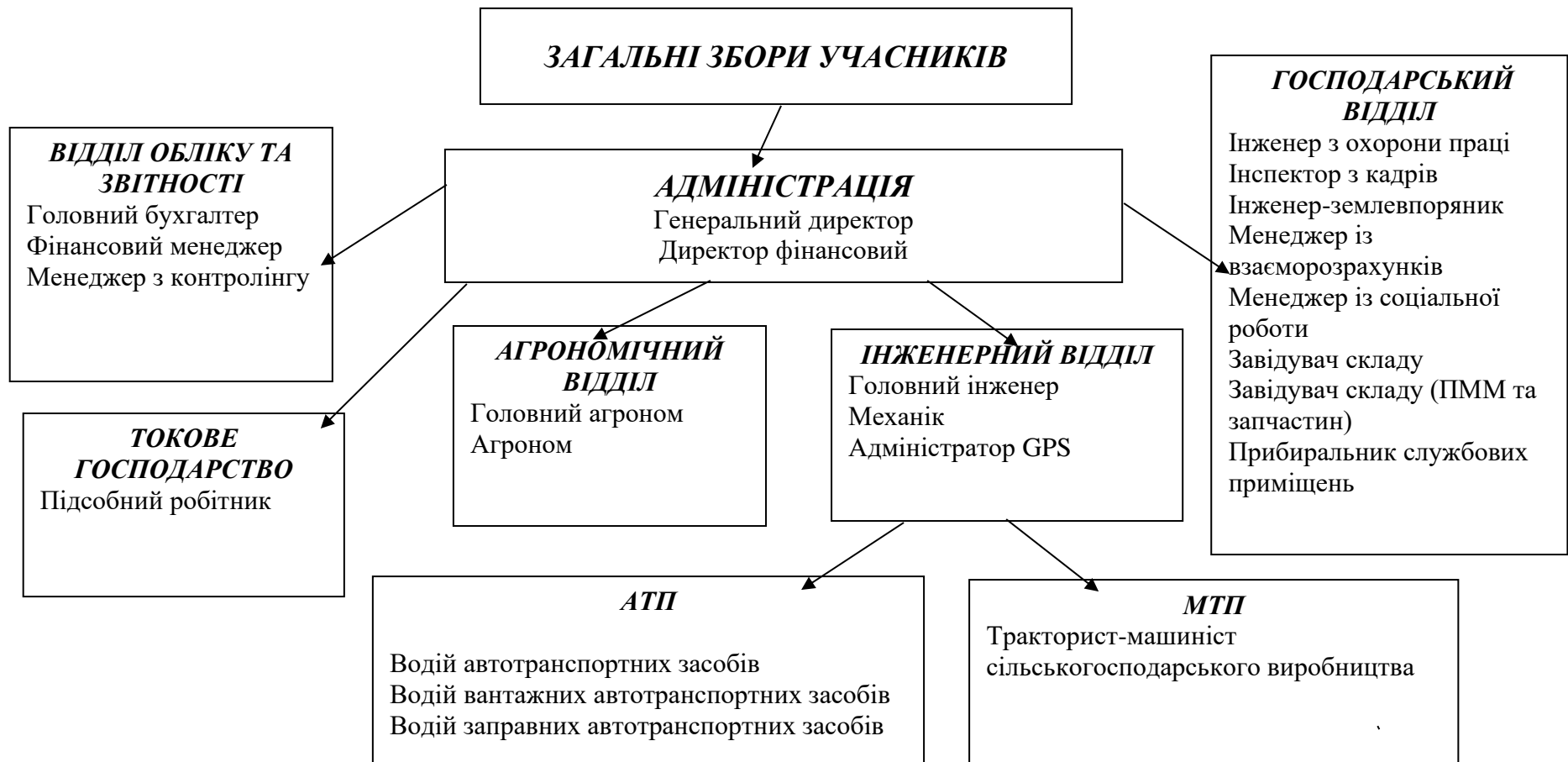

Рис. 2.1. Загальна організаційна структура управління ТОВ «Веселе-Агро» (побудовано за даними підприємства)

Все це свідчить, що ТОВ «Веселе-Агро» є невеликим, але достатньо ефективним з позицій організації роботи підприємством аграрного сектору економіки Волинської області.

На наступному етапі вивчимо динаміку основних економічних показників роботи ТОВ «Веселе-Агро» за останні три роки (табл. 2.1).

Обсяг виробництва у відпускних цінах за 2021-2023 роки зменшився на 28,1% з 183 723 тис. грн. до 142 839 тис. грн. А чистий дохід від реалізації продукції за 2021-2023 роки зменшився на 32,4% з 187 281 тис. грн. до 137 345 тис. грн.

Натомість операційні витрати за 2021-2023 роки зросли на 28,7% з 207 746 тис. грн. до 267 716 тис. грн. Тоді як операційні витрати на 1 грн. реалізованої продукції за 2021-2023 роки зросли на 76,1% з 1,109 грн. до 1,949 грн.

Показник валового прибутку (збитку) за 2021-2023 роки збільшився з 13 642 тис. грн. до 23 573 тис. грн., або майже у 2 рази. Натомість чистий прибуток підприємства було досягнуто тільки у 2021 році – 124651 тис грн. А у наступних роках діяльності підприємства була збитковою. Зокрема, у 2022 році збиток склав – 117658 тис грн, а у 2023 році він дещо зменшився до – 44052 тис. грн.

Аналізуючи показники рентабельності, можна говорити, що рентабельність продажу за 2021-2023 роки зменшилася з -49,5% до -32,1%. Тоді як рентабельність активів за 2021-2023 роки зменшилася з 38,5% до -25,6%, а рентабельність власного капіталу за 2021-2023 роки збільшилася з -87,3% до 16,6%

Загалом валюта (актив або пасив) балансу ТОВ «Веселе-Агро» на кінець періоду за 2021-2023 роки збільшилася на 39,8% з 323 708 тис. грн. до 452 121 тис. грн. Тоді як власний капітал на кінець року за 2021-2023 роки зменшився на 85,6% з -142 758 тис. грн. до -264 636 тис. грн.

Дані щодо розрахунків з дебіторами і кредиторами свідчить, що дебіторська заборгованість на кін. року за 2021-2023 роки збільшилася на 211,0% з 53 284 тис. грн. до 164 764 тис. грн.

Таблиця 2.1. Динаміка основних показників економічної діяльності ТОВ «Веселе-Агро» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення					
				2021 до 2020		2022 до 2021		2022 до 2020	
				абсол.	%	абсол.	%	абсол.	%
Обсяг виробництва у відпускних цінах, тис. грн.	183723	242693	142839	58970	32,1	-99854	-41,1	-40884	-22,3
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	187281	237701	137345	50420	26,9	-100356	-42,2	-49936	-26,7
Операційні витрати, тис. грн.	207746	303680	267716	95934	46,2	-35964	-11,8	59970	28,9
Операційні витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	1,109	1,278	1,949	0,168	15,2	0,67	52,6	1	75,7
Валовий прибуток (збиток "-"), тис. грн.	13642	76530	23573	62888	461,0	-52957	-69,2	9931	72,8
Чистий прибуток (збиток "-"), тис. грн.	124651	-117658	-44052	-242309	-194,4	73606	-62,6	-168703	-135,3
Валюта (актив або пасив) балансу на кінець періоду, тис. грн.	323708	458929	452121	135221	41,8	-6808	-1,5	128413	39,7
Власний капітал на кінець року, тис. грн.	-142758	-220584	-264636	-77826	54,5	-44052	20,0	-121878	85,4
Рентабельність продажу, %	66,6	-49,5	-32,1	-116,1	-174,4	17,4	-35,2	-99	-148,2
Рентабельність активів, %	38,5	-25,6	-9,7	-64,1	-166,6	15,9	-62,0	-48	-125,3
Рентабельність власного капіталу, %	-87,3	53,3	16,6	141	-161,1	-37	-68,8	104	-119,1
Залишкова вартість основних фондів на кінець року, тис. грн.	50128	84660	86874	34532	68,9	2214	2,6	36746	73,3
Коефіцієнт зносу основних фондів на кін. року	0,74	0,71	0,71	-0,030	-4,1	0,0	-0,3	0	-4,3
Фондовіддача основних засобів, грн.	0,96	0,81	0,46	-0,154	-16,0	-0,3	-43,3	-1	-52,4
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	37	36	36	-1	-2,7	0,0	0,0	-1	-2,7
Фонд оплати праці штатних працівників, тис. грн.	17225	10546	10566	-6679	-38,8	20,0	0,2	-6659	-38,7
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн.	38795	24412	24458	-14383	-37,1	46,0	0,2	-14337	-37,0
Дебіторська заборгованість на кін. року, тис. грн.	53284	164764	90564	111480	209,2	-74200,0	-45,0	37280	70,0
Кредиторська заборгованість на кін. року, тис. грн.	400130	576580	615950	176450	44,1	39370	6,8	215820	53,9

Примітка. Побудовано автором за даними звітності підприємства Додатки А, Б, В.

Тоді як кредиторська заборгованість на кін. року за 2021-2023 роки збільшилася на 53,9% з 400 130 тис. грн. до 615 950 тис. грн.

Можна виділити також, що залишкова вартість основних фондів на кінець року за 2021-2023 роки збільшилася на 73,2% з 50 128 тис. грн. до 86 874 тис. грн., а коефіцієнт зносу основних фондів на кін. року за 2021-2023 роки зменшився на 4,1% з 0,74 до 0,71, що свідчить про зменшення зношеності основних засобів підприємства. Але як негатив можна виділити, що фондоддача основних засобів, грн. за 2021-2023 роки зменшилася на 52,1% з 0,96 грн. до 0,46 грн.

Бачимо також, що середньооблікова чисельність штатних працівників за 2021-2023 роки не змінилася і становила 36-37 осіб, а фонд оплати праці штатних працівників за 2021-2023 роки зменшився з 17225 тис. грн у 2021 році до 10566 тис грн. у 2023 році, або на 38,7% переважно за рахунок зменшення чисельності працівників.

Загалом, динаміка основних показників економічної діяльності ТОВ «Веселе-Агро» за 2021-2023 роки свідчить про несприятливу економічну ситуацію на підприємстві.

2.2. Аналіз динаміки окремих елементів оборотних засобів підприємства

На початковому етапі вивчимо динаміку елементів оборотних засобів підприємства за 2021-2023 роки (табл. 2.2).

Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець 2021 року становив 161 тис. грн., а у 2022 році він зменшився до 21 тис. грн., а в 2023 році значно зріс до 43 655 тис. грн. Це було пов'язано з сезонними коливаннями грошових потоків, а також з отриманням кредитів або інвестицій.

Залишок запасів на кінець 2021 року становив 120 880 тис. грн., а у 2022 році він зменшився до 87 546 тис. грн., а в 2023 році знову зріс до 147 811 тис.

грн. Це було пов'язано зі змінами в обсягах виробництва та реалізації продукції, а також з ціновою політикою підприємства.

Таблиця 2.2. Динаміка елементів оборотних засобів підприємства за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023р. до 2021р.	
				абсол.	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	161	22	43655	43494	27014,9
Запаси	120880	87546	147811	26931	22,3
Поточні біологічна активи	24220	21900	6125	-18095	-74,7
Дебіторська заборгованість	53284	164764	90564	37280	70,0
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0	0,0
Витрати майбутніх періодів	59	26	90	31	52,5
Всього оборотні засоби	198604	274258	288245	89641	45,1

Залишок поточних біологічних активів на кінець 2021 року становив 24 220 тис. грн., а у 2022 році він зменшився до 21 900 тис. грн., а в 2023 році значно скоротився до 6 125 тис. грн. Це було пов'язано з втратами врожаю, змінами в структурі посівів або знеціненням біологічних активів.

Залишок дебіторської заборгованості на кінець 2021 року становив 53 284 тис. грн., а у 2022 році він значно зріс до 164 764 тис. грн., а в 2023 році зменшився до 90 564 тис. грн. Це було пов'язано зі змінами в політиці надання кредитів, а також з погашенням дебіторської заборгованості.

На кінець 2021, 2022 та 2023 років залишок поточних фінансових інвестицій становив 0 грн. А залишок витрат майбутніх періодів на кінець 2021 року становив 59 тис. грн. У 2022 році він зменшився до 26 тис. грн., а в 2023 році знову зріс до 90 тис. грн. Це було пов'язано з попередньою оплатою товарів або послуг, які будуть використані в майбутніх періодах.

Загальна сума оборотних активів на кінець 2021 року становила 198 604 тис. грн., а у 2022 році вона зменшилася до 274 258 тис. грн., а в 2023 році знову зріс до 288 245 тис. грн. Це може бути пов'язано з сезонними

коливаннями в обсягах запасів та дебіторської заборгованості, а також з отриманням кредитів або інвестицій.

Надалі вивчимо зміну структури оборотних засобів за елементами за 2021-2023 роки (рис. 2.2).

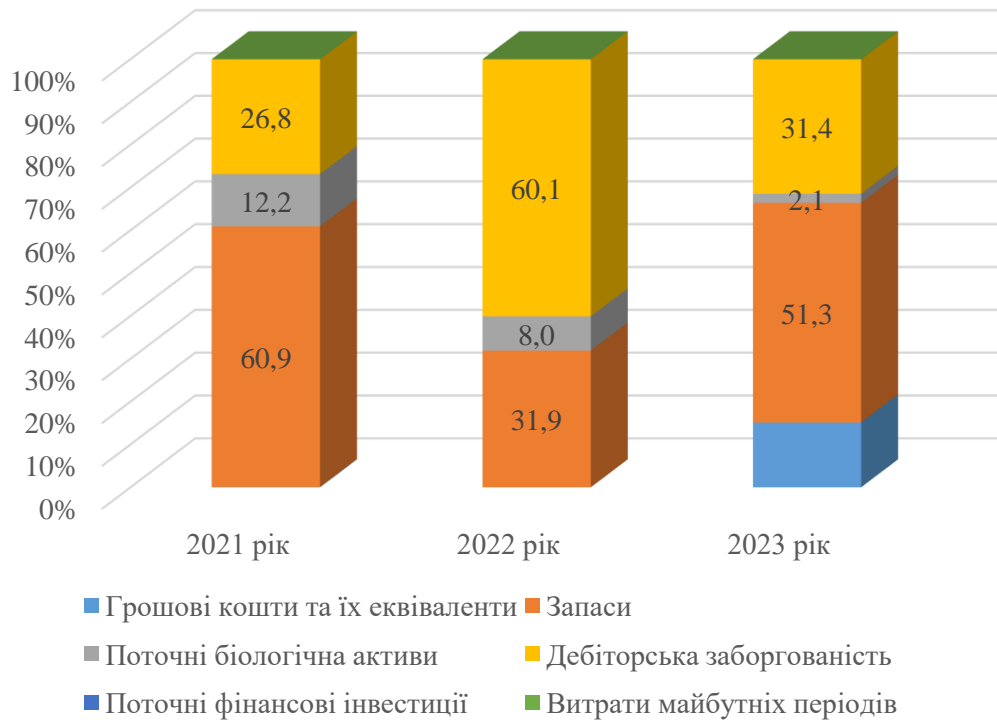

Рис. 2.2. Зміна структури оборотних засобів за елементами за 2021-2023 роки (побудовано автором за даними підприємства)

Бачимо, що частка запасів у загальній сумі оборотних активів за 2021-2023 роки значно зменшилася. У 2021 році вона становила 60,9%, а в 2023 році - 51,3%. Це пов'язано зі змінами в обсягах виробництва та реалізації продукції, а також з ціновою політикою підприємства.

Частка дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотних активів за 2021-2023 роки значно зросла. У 2021 році вона становила 26,8%, а в 2022 році - 60,1%. А у 2023 році частка дебіторської заборгованості зменшилася до 31,4%, що пов'язано зі змінами в політиці надання кредитів, а також з погашенням дебіторської заборгованості.

Частка грошових коштів та їх еквівалентів у загальній сумі оборотних активів за 2021-2023 роки значно зросла. Зокрема, у 2021 році вона становила

0,1%, а в 2023 році - 15,1%. Це пов'язано з сезонними коливаннями грошових потоків, а також з отриманням кредитів або інвестицій.

Частка поточних біологічних активів у загальній сумі оборотних активів за 2021-2023 роки значно зменшилася. У 2021 році вона становила 12,2%, а в 2023 році - 2,1%. Це може пов'язано з втратами врожаю, змінами в структурі посівів або знеціненням біологічних активів.

Частка витрат майбутніх періодів у загальній сумі оборотних активів за 2021-2023 роки не змінилася. Вона становила 0,0% протягом всіх трьох років.

Надалі вивчимо динаміку елементів запасів даного підприємства за 2021-2023 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3. Динаміка елементів запасів підприємства за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023р. до 2021р.	
				абсол.	%
Виробничі запаси	14590	18805	11445	-3145	-21,6
Незавершене виробництво	8109	13029	11146	3037	37,5
Готова продукція	98014	55712	125220	27206	27,8
Товари	167	0	0	-167	-100,0
Всього запаси	120880	87546	147811	26931	22,3

Залишок запасів ТОВ «Веселе-Агро» на кінець 2021 року становив 120 880 тис. грн. У 2022 році він зменшився до 87 546 тис. грн., а в 2023 році знову зріс до 147 811 тис. грн.

Залишок виробничих запасів на кінець 2021 року становив 145 900 тис. грн., а у 2022 році він зменшився до 18 805 тис. грн., а в 2023 році значно скоротився до 11 445 тис. грн. Це пов'язано зі змінами в обсягах виробництва продукції, а також з ціновою політикою підприємства.

Залишок незакінченого виробництва на кінець 2021 року становив 8 109 тис. грн., а у 2022 році він зріс до 13 029 тис. грн., а в 2023 році зменшився до 11 146 тис. грн. Це пов'язано зі змінами в технологічному процесі виробництва, а також з сезонними коливаннями в обсягах виробництва.

Залишок готової продукції на кінець 2021 року становив 98 014 тис. грн., а у 2022 році він значно зменшився до 55 712 тис. грн., а в 2023 році знову зріс до 125 220 тис. грн. Це пов'язано зі змінами в обсягах реалізації продукції, а також з ціновою політикою підприємства.

Залишок товарів на кінець 2021 року становив 167 тис. грн., а у 2022 році він зменшився до 0 грн., а в 2023 році залишок товарів не позиціонується у таблиці. Це пов'язано з тим, що підприємство перестало торгувати товарами.

На наступному етапі аналізу вивчено зміну структури елементів запасів підприємства за 2021-2023 роки (рис. 2.3).

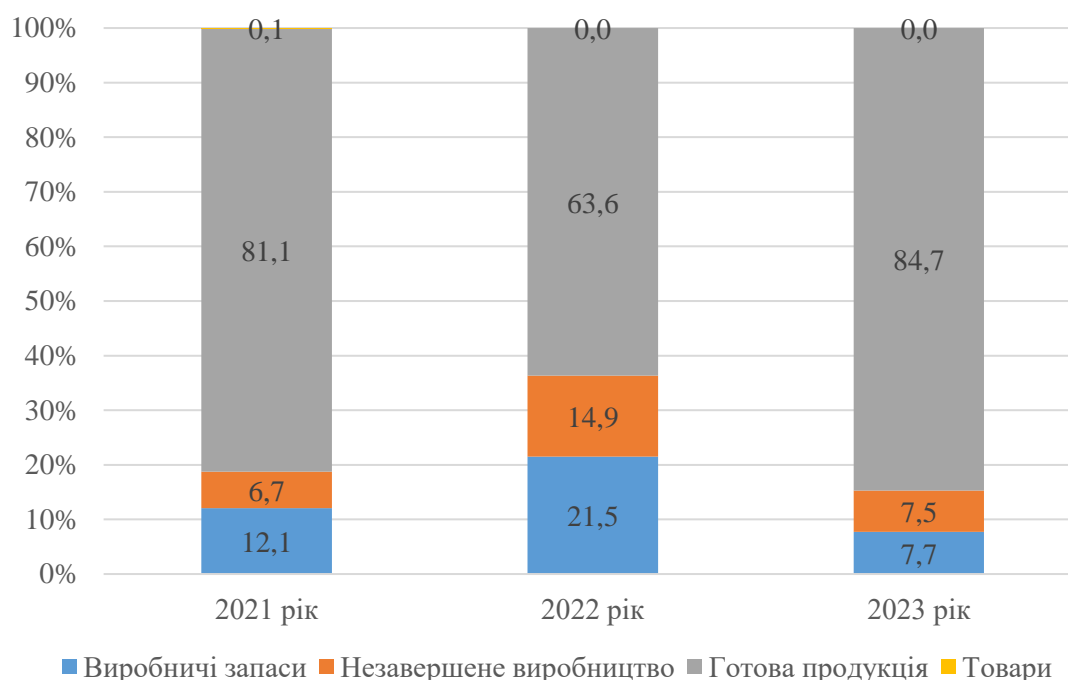

Рис. 2.3. Зміна структури елементів запасів підприємства за 2021-2023 роки (побудовано автором за даними підприємства)

Видно, що частка виробничих запасів у загальній сумі запасів за 2021-2023 роки значно зменшилася. У 2021 році вона становила 60,1%, а в 2023 році - 7,8%. Це пов'язано зі змінами в обсягах виробництва продукції, а також з ціновою політикою підприємства.

Частка незакінченого виробництва у загальній сумі запасів за 2021-2023 роки значно зросла. У 2021 році вона становила 3,4%, а в 2023 році - 7,6%. Це

пов'язано зі змінами в технологічному процесі виробництва, а також з сезонними коливаннями в обсягах виробництва.

Частка готової продукції у загальній сумі запасів за 2021-2023 роки значно зросла. У 2021 році вона становила 40,5%, а в 2023 році – 84,7%. Це пов'язано зі змінами в обсягах реалізації продукції, а також з ціновою політикою підприємства. Частка товарів у загальній сумі запасів за 2021-2023 роки не змінилася. Вона становила 0,1% протягом всіх трьох років.

На наступному етапі аналізу вивчимо динаміку елементів дебіторської заборгованості підприємства за 2021-2023 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Динаміка елементів дебіторської заборгованості підприємства за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023р. до 2021р.	
				абсол.	%
за продукцію, роботи та послуги	13360	122259	71745	58385	437,0
за виданими авансами	2730	1143	90	-2640	-96,7
з бюджетом	5733	16225	18028	12295	214,5
інша поточна заборгованість	31461	25137	701	-30760	-97,8
Всього дебіторська заборгованість	53284	164764	90564	37280	70,0

Залишок дебіторської заборгованості ТОВ «Веселе-Агро» на кінець 2021 року становив 53 284 тис. грн. У 2022 році він значно зріс до 164 764 тис. грн., а в 2023 році зменшився до 90 564 тис. грн.

Залишок дебіторської заборгованості за покупцями та замовниками на кінець 2021 року становив 49 315 тис. грн., а у 2022 році він значно зріс до 156 943 тис. грн., а в 2023 році зменшився до 84 169 тис. грн. Це пов'язано зі змінами в обсягах реалізації продукції, а також з політикою надання кредитів покупцям.

Залишок дебіторської заборгованості перед податковими органами на кінець 2021 року становив 1 521 тис. грн, а у 2022 році він зменшився до 1 455

тис. грн., а в 2023 році зріс до 2 039 тис. грн. Це пов'язано зі змінами в податковому законодавстві, а також з діяльністю податкових органів.

Залишок дебіторської заборгованості інших дебіторів на кінець 2021 року становив 2 448 тис. грн., а у 2022 році він значно зріс до 6 366 тис. грн., а в 2023 році зменшився до 4 356 тис. грн. Це пов'язано з діяльністю інших дебіторів, таких як асоційовані підприємства або фізичні особи.

Структура та обсяг дебіторської заборгованості ТОВ «Веселе-Агро» за 2021-2023 роки значно змінилися. Спостерігається значне зростання дебіторської заборгованості за покупцями та замовниками, а також зменшення дебіторської заборгованості перед податковими органами. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як зміна попиту на продукцію, зростання цін на ресурси, несприятливі погодні умови, управлінські помилки тощо.

Надалі вивчимо структуру елементів дебіторської заборгованості підприємства за 2021-2023 роки (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Зміна структури елементів дебіторської заборгованості підприємства за 2021-2023 роки (побудовано автором за даними підприємства)

Бачимо, що частка дебіторської заборгованості за покупцями та замовниками у загальній сумі дебіторської заборгованості за 2021-2023 роки трохи зросла. У 2021 році вона становила 25,1%, а в 2023 році – 79,2%. Це пов'язано зі змінами в обсягах реалізації продукції, а також з політикою надання кредитів покупцям.

Частка дебіторської заборгованості перед податковими органами у загальній сумі дебіторської заборгованості за 2021-2023 роки значно збільшилася. У 2021 році вона становила 10,8%, а в 2023 році – 19,9%. Це пов'язано зі змінами в податковому законодавстві, а також з діяльністю податкових органів.

Частка дебіторської заборгованості інших дебіторів у загальній сумі дебіторської заборгованості за 2021-2023 роки суттєво зменшилася. У 2021 році вона становила 4,6%, а в 2023 році - 4,7%. Це пов'язано з діяльністю інших дебіторів, таких як асоційовані підприємства або фізичні особи.

Структура дебіторської заборгованості ТОВ «Веселе-Агро» за 2021-2023 роки не значно змінилася. Спостерігається різке зростання частки дебіторської заборгованості за покупцями та замовниками, а також зменшення частки дебіторської заборгованості перед податковими органами. Частка дебіторської заборгованості інших дебіторів трохи зменшилася, а потім знову коливалася. Це пов'язано з низкою факторів, таких як зміна попиту на продукцію, зростання цін на ресурси, несприятливі погодні умови, управлінські помилки тощо.

2.3. Узагальнююча оцінка ефективності використання оборотних засобів підприємства

Оборотні активи підприємства відіграють важливу роль у його фінансовій діяльності, забезпечуючи безперервність виробничого процесу та реалізацію продукції. Ефективність використання оборотних активів характеризується низкою показників, серед яких важливе місце посідає коефіцієнт оборотності.

Тому для оцінки ефективності використання оборотних засобів використаємо коефіцієнт їх оборотності, який розраховується як відношення обсягу реалізації продукції до залишку усіх або окремого елементу оборотних засобів.

На початковому етапі вивчимо динаміку коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за окремими елементами (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. Динаміка коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за окремими елементами за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023р. до 2021р.	
				абсол.	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	1246,7	8512,8	5,4	-1241,3	-99,6
Запаси	1,7	2,1	1,6	-0,1	-3,2
Поточні біологічна активи	8,3	8,6	38,8	30,5	368,3
Дебіторська заборгованість	3,8	1,1	2,6	-1,1	-30,3
Поточні фінансові інвестиції	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Витрати майбутніх періодів	3402,1	7203,1	2641,1	-761,0	-22,4
Всього оборотні засоби	1,0	0,7	0,8	-0,2	-18,4

Бачимо, що коефіцієнт оборотності у 2023 році порівняно з 2021 роком знизився на 99,6% через значне зменшення абсолютної величини даного елемента активів. Коефіцієнт оборотності протягом 2021-2023 років мав незначні коливання, свідчачи про відносно стійку динаміку управління запасами. Спостерігається значне зростання коефіцієнта оборотності поточних біологічних активів у 2023 році на 368,3% порівняно з 2021 роком, що може бути пов'язане зі зміною структури біологічних активів або їх реалізацією.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2023 році порівняно з 2021 роком знизився на 30,3%, що може свідчити про погіршення стягнення дебіторської заборгованості або збільшення її питомої ваги. Коефіцієнт оборотності поточних фінансових інвестицій протягом 2021-2023 років залишався незмінним, що свідчить про відсутність динаміки в управлінні даним видом активів.

Коефіцієнт оборотності протягом 2021-2023 років мав тенденцію до зниження, що може бути пов'язане зі зміною структури витрат або їх погашенням. Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2023 році порівняно з 2021 роком знизився на 18,4%, що свідчить про загальне уповільнення оборотності оборотних активів.

За результатами дослідження динаміки коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за 2021-2023 роки можна зробити наступні висновки. Спостерігається значне зниження оборотності грошових коштів та їх еквівалентів, що може негативно вплинути на ліквідність підприємства.

Коефіцієнт оборотності запасів залишався відносно стабільним протягом досліджуваного періоду. Істотне зростання оборотності поточних біологічних активів потребує детального аналізу причин даного явища.

Зниження оборотності дебіторської заборгованості може свідчити про проблеми з її стягненням. Відсутність динаміки в управлінні поточними фінансовими інвестиціями може негативно впливати на рентабельність активів.

Загальне уповільнення оборотності оборотних активів потребує вжиття заходів з боку керівництва підприємства для покращення ефективності їх використання.

Надалі вивчимо зміну коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за елементами запасів підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6. Динаміка коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за елементами запасів підприємства за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023р. до 2021р.	
				абсол.	%
Виробничі запаси	13,8	10,0	20,8	7	51,0
Незавершене виробництво	24,8	14,4	21,3	-3	-13,8
Готова продукція	2,0	3,4	1,9	0	-7,3
Товари	1201,9	0,0	0,0	-1202	-100,0
Всього запаси	1,7	2,1	1,6	0	-3,2

Бачимо, що коефіцієнт оборотності виробничих запасів у 2023 році порівняно з 2021 роком зріс на 51,0%. Це свідчить про уповільнення оборотності виробничих запасів, що може негативно вплинути на виробничий процес.

Абсолютна величина виробничих запасів у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшилась на 50%. Це пов'язане зі зміною структури виробництва, збільшенням обсягів випуску продукції або накопиченням нереалізованої продукції. Коефіцієнт оборотності у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшився на 51,0%. Це може свідчити про уповільнення темпів виробництва або порушення технологічного циклу.

Абсолютна величина незавершеного виробництва у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшилася на 37,5%. Це пов'язане зі зростанням обсягів випуску продукції або покращенням організації виробничого процесу.

Коефіцієнт оборотності готової продукції у 2023 році порівняно з 2021 роком знизився на 7,3%. Це може свідчити про проблеми з реалізацією готової продукції. Абсолютна величина готової продукції у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшилася на 27,8%. Це пов'язане зі збільшенням обсягів продажу або покращенням роботи маркетингової служби.

У 2021 році на підприємстві були присутні товари, а у 2022-2023 роках їх не було. Коефіцієнт оборотності товарів у 2021 році становив 1201,9 оборотів.

Отже, за результатами дослідження динаміки коефіцієнтів оборотності оборотних засобів підприємства за елементами запасів за 2021-2023 роки можна зробити наступні висновки.

Спостерігається загальне уповільнення оборотності запасів, що може негативно вплинути на ліквідність та рентабельність підприємства. Зростання оборотності виробничих запасів та зменшення оборотності незавершеного виробництва може свідчити про проблеми у виробничій сфері.

Надалі вивчимо динаміку зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості на підприємстві (рис. 2.5).

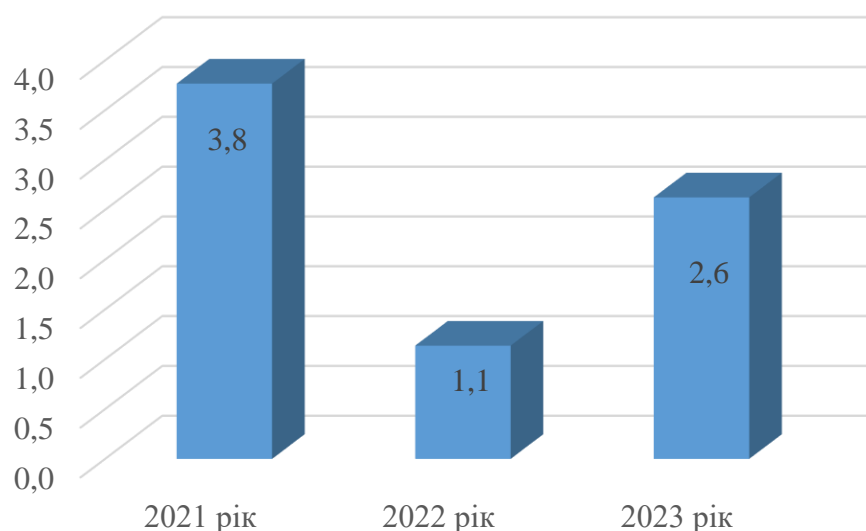

Рис. 2.5. Зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості на підприємстві за 2021-2023 роки
(побудовано автором за даними підприємства)

Дані таблиці свідчать про те, що у 2021 році коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості становив 3,8. Це означає, що дебіторська заборгованість була погашена та замінена новою 3,8 рази протягом року. У 2022 році коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості знизився до 1,1. Це свідчить про уповільнення оборотності дебіторської заборгованості на 71,1%. У 2023 році коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зріс до 2,6. Це на 136,4% вище, ніж у 2022 році, але все ще на 31,6% нижче, ніж у 2021 році.

За результатами дослідження динаміки коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості підприємства за 2021-2023 роки можна зробити наступні висновки. У 2022 році спостерігалось значне уповільнення оборотності дебіторської заборгованості, що могло негативно вплинути на ліквідність підприємства, а у 2023 році відбулося часткове відновлення оборотності дебіторської заборгованості, але вона все ще залишається нижчою, ніж у 2021 році. Абсолютна величина дебіторської заборгованості також значно зменшилась у 2022 році, але частково зросла у 2023 році.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У представленій кваліфікаційній роботі представлено узагальнення з отриманих результатів у процесі аналізу й оцінки, а також пропозиції для підвищення ефективності використання оборотних засобів на ТОВ «Веселе-Агро», яке працює у сфері аграрного бізнесу, що забезпечило виділення таких ключових висновків:

1. Головною різницею між оборотними активами та оборотними коштами є тривалість їх функціонування. Оборотні кошти зазвичай обертаються протягом одного року або одного кругообігу, тоді як оборотні активи можуть функціонувати протягом року або протягом операційного циклу, який може бути довшим за рік.

На думку авторів, головна відмінність між «оборотними активами» та «оборотними коштами» полягає в тому, що перші витрачаються у процесі виробництва, натомість другі авансуються у виробництво. Отже, оборотні кошти «не витрачаються і не споживаються», а виконують роль проміжної ланки між активом і пасивом балансу.

2. Складні економічні умови, в яких працюють торговельні підприємства, роблять необхідним пошук нових, більш досконаlih методів управління ними. До цього часу управління оборотними активами здійснювалося лише в рамках поточного періоду. Проте, застосування стратегічного підходу дозволить значно розширити цей процес, що, в свою чергу, зумовить виникнення нових ризиків, перешкод, але й відкриє нові можливості в перспективі.

З огляду на це, новий підхід до управління оборотними активами агропідприємств потребує розробки вдосконалених систем показників для оцінки результативності застосованої стратегії.

3. В умовах ринкової економіки роль ефективного управління оборотним капіталом підприємств стає особливо важливою. Підприємства мають можливість вибирати постачальників та покупців, отримувати та надавати товарні кредити. Це відкриває нові можливості для оптимізації використання

оборотних активів. Ризик несвоєчасного надходження коштів від дебіторів змушує підприємства вдосконалювати системи контролю та управління дебіторською заборгованістю. Підприємства стикаються з труднощами при отриманні кредитів, що робить управління власними оборотними активами ще більш актуальним. Держава не завжди надає достатню підтримку платоспроможності підприємств, що змушує їх самостійно шукати шляхи покращення свого фінансового стану.

4. ТОВ «Веселе-Агро» є типовим представником українських агропідприємств, що спеціалізуються на вирощуванні зернових та олійних культур. Підприємство використовує сучасні технології, орієнтується на внутрішній ринок та є членом ГО «Асоціація виробників зерна України».

5. Аналіз даних свідчить про погіршення основних показників економічної діяльності ТОВ «Веселе-Агро» за 2021-2023 роки. Спостерігається значне скорочення обсягу виробництва та реалізації продукції. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як зміна попиту на продукцію, зростання цін на ресурси, несприятливі погодні умови, управлінські помилки тощо.

6. Операційні витрати зросли значно швидше, ніж обсяг виробництва та реалізації продукції, що призвело до зниження рентабельності. Це робить діяльність підприємства збитковою. Погіршення рентабельності призвело до зменшення власного капіталу та погіршення ліквідності. Зростання дебіторської та кредиторської заборгованості може свідчити про проблеми з розрахунками з контрагентами.

7. Незважаючи на значні інвестиції в основні фонди, їх віддача знизилася. Це може бути пов'язано з падінням обсягів виробництва. Чисельність персоналу не змінилася, що може свідчити про неефективне використання трудових ресурсів.

Рекомендується провести надалі детальний аналіз причин зниження обсягів виробництва та реалізації продукції, розробити та впровадити заходи щодо зниження операційних витрат, покращити роботу з дебіторами та кредиторами, а також проаналізувати ефективність використання основних

фондів та трудових ресурсів й розробити стратегію розвитку підприємства, спрямовану на покращення його фінансового стану та рентабельності.

Структура та обсяг запасів ТОВ "Веселе-Агро" за 2021-2023 роки значно змінилися. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як зміна попиту на продукцію, зростання цін на ресурси, несприятливі погодні умови, управлінські помилки тощо.

Рекомендується провести детальний аналіз причин зміни структури та обсягу запасів, розробити та впровадити заходи щодо оптимізації запасів, знизити ризики, пов'язані зі змінами в обсягах виробництва та реалізації продукції, покращити систему контролю за запасами.

Структура запасів ТОВ «Веселе-Агро» за 2021-2023 роки значно змінилася. Спостерігається значне зменшення частки виробничих запасів та значне зростання частки готової продукції. Це може бути пов'язано з низкою факторів, таких як зміна попиту на продукцію, зростання цін на ресурси, несприятливі погодні умови, управлінські помилки тощо.

Рекомендується у цій сфері ТОВ «Веселе-Агро» зробити ряд заходів:

- провести детальний аналіз причин зміни структури та обсягу дебіторської заборгованості;
- розробити та впровадити заходи щодо оптимізації дебіторської заборгованості;
- знизити ризики, пов'язані з несвоєчасним погашенням дебіторської заборгованості;
- покращити систему контролю за дебіторською заборгованістю.

На основі проведеного аналізу рекомендується провести детальний аналіз причин зниження оборотності запасів за окремими елементами. Це може включати вивчення структури виробництва, обсягів випуску та реалізації продукції, рівня товарних запасів, ефективності роботи маркетингової служби, логістики та інших факторів.

Важливо розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на покращення оборотності запасів. До таких заходів можуть належати:

- оптимізація структури виробництва з метою скорочення непродуктивних витрат та випуску продукції, яка користується попитом на ринку.

- вдосконалення системи планування та контролю виробництва, що дозволить мінімізувати запаси незакінченого виробництва та готової продукції.

- покращення роботи маркетингової служби з метою стимулювання попиту на продукцію та розширення ринків збуту.

- оптимізація товарних запасів шляхом встановлення раціональних норм запасу, впровадження системи ABC-класифікації та використання сучасних методів управління запасами.

- вдосконалення системи логістики з метою скорочення часу доставки товарів та зниження транспортних витрат.

- мотивація персоналу до економного використання ресурсів та дотримання принципів бережливого виробництва.

- регулярно проводити моніторинг та аналіз динаміки запасів, що дозволить своєчасно виявляти проблеми та вживати заходів для їх усунення.

Очікувані результати від впровадження зазначених рекомендацій можуть призвести до збільшення оборотності запасів, що сприятиме покращенню ліквідності та рентабельності підприємства, зниження витрат, пов'язаних з утриманням запасів, покращення якості продукції та задоволення потреб споживачів, збільшення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Обґрунтуємо рекомендації щодо покращення оборотності дебіторської заборгованості. Важливо розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на покращення оборотності дебіторської заборгованості. До таких заходів можуть належати:

- вдосконалення системи кредитування покупців, що дозволить мінімізувати ризики несвоєчасної оплати;

- застосування методів стимулювання своєчасної оплати, таких як надання знижок або відстрочок платежу;

- посилення роботи з проблемною дебіторською заборгованістю, що може включати досудове врегулювання, реструктуризацію боргу або судове стягнення;

- використання факторингових послуг, що дозволить підприємству отримати кошти за дебіторською заборгованістю до її фактичного погашення;

- регулярно проводити моніторинг та аналіз динаміки дебіторської заборгованості, що дозволить своєчасно виявляти проблеми та вживати заходів для їх усунення.

Очікувані результати від впровадження зазначених рекомендацій можна згрупувати таким чином:

- збільшення оборотності дебіторської заборгованості, що сприятиме покращенню ліквідності та рентабельності підприємства;

- зниження ризиків несвоєчасної оплати, що дозволить покращити фінансову стійкість підприємства;

- вивільнення коштів, які можуть бути використані для фінансування інших напрямків діяльності підприємства;

- покращення відносин з контрагентами.

На основі проведеного аналізу динаміки коефіцієнтів оборотності запасів підприємства за 2021-2023 роки, а також з урахуванням загальних принципів управління запасами, пропонуються наступні заходи для прискорення їх оборотності:

1. Оптимізація структури виробництва.

Аналіз асортименту продукції з метою виявлення та вилучення з виробництва та/або продажу нерентабельних, застарілих або малопопитних позицій.

Впровадження гнучких систем виробництва, що дозволяють швидко реагувати на зміни попиту та мінімізувати запаси готової продукції.

Збільшення частки продукції, що виготовляється на замовлення, що дозволяє мінімізувати складські запаси сировини та комплектуючих.

2. Вдосконалення системи планування та контролю виробництва.

Впровадження програмного забезпечення для управління запасами, що дозволить автоматизувати процес планування закупівель, виробництва та реалізації продукції.

Використання методів прогнозування попиту, що дозволить більш точно планувати обсяги виробництва та закупівель.

Вдосконалення системи нормування запасів, що дозволить встановити оптимальні рівні запасів для різних груп товарів.

3. Покращення роботи маркетингової служби.

Проведення маркетингових досліджень з метою вивчення потреб та вподобань споживачів.

Розробка ефективної рекламної та маркетингової кампанії, що стимулюватиме попит на продукцію підприємства.

Розширення каналів збуту продукції, що дозволить охопити ширшу аудиторію потенційних покупців.

4. Оптимізація товарних запасів.

Впровадження системи ABC-класифікації, що дозволить розділити товарні запаси на групи за їх важливістю та встановити для кожної групи оптимальні методи управління.

Використання методу «точно вчасно» (JIT), що дозволить мінімізувати складські запаси та забезпечити доставку товарів на виробництво або до покупців точно в термін, необхідний для їх використання.

Регулярний проведення інвентаризації запасів з метою виявлення та списання некондиційних, застарілих або пошкоджених товарів.

5. Вдосконалення системи логістики.

Оптимізація маршрутів доставки товарів, що дозволить скоротити час та витрати на транспортування.

Використання сучасних методів складського зберігання та обробки товарів, що дозволить мінімізувати пошкодження та втрати.

Впровадження системи електронного документообігу, що дозволить спростити та прискорити процес оформлення закупівель та поставок.

6. Мотивація персоналу.

Розробка та впровадження системи преміювання персоналу за економне використання ресурсів та дотримання принципів бережливого виробництва.

Проведення навчальних тренінгів з питань управління запасами та логістики.

Підвищення обізнаності персоналу про важливість прискорення оборотності запасів для успішного функціонування підприємства.

Серед очікуваних результатів впровадження зазначених заходів можна виділити: збільшення оборотності запасів, що сприятиме покращенню ліквідності та рентабельності підприємства, зниження витрат, пов'язаних з утриманням запасів, покращення якості продукції та задоволення потреб споживачів, збільшення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Зменшення оборотності оборотних засобів для даного підприємства може мати ряд позитивних наслідків:

1. Покращення ліквідності. Зниження оборотності оборотних засобів, як правило, призводить до збільшення абсолютної величини грошових коштів та їх еквівалентів, що покращує ліквідність підприємства. Це означає, що підприємство має більше коштів, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань, інвестування в нові проекти або виплати дивідендів акціонерам. Збільшення ліквідності також може допомогти підприємству уникнути касових розривів та покращити його кредитний рейтинг.

2. Збільшення рентабельності. Зниження оборотності оборотних засобів може призвести до зменшення витрат, пов'язаних з їх утриманням. Це може включати витрати на зберігання, страхування, транспортні витрати та інші. Зменшення витрат може призвести до збільшення чистого прибутку та рентабельності підприємства.

3. Покращення фінансової стійкості. Збільшення ліквідності та рентабельності може допомогти підприємству покращити свою фінансову стійкість. Це означає, що підприємство буде більш стійким до негативних економічних факторів, таких як рецесії або інфляція. Фінансова стійкість також

може допомогти підприємству залучити нових інвесторів та розширити свій бізнес.

4. Покращення якості продукції. Зниження оборотності оборотних засобів може призвести до зменшення запасів готової продукції. Це може допомогти покращити якість продукції, оскільки ймовірність того, що продукція буде застарілою або пошкодженою, знижується. Покращення якості продукції може призвести до збільшення задоволеності споживачів та зростання продажів.

Важливо зазначити, що не завжди необхідно прагнути до мінімізації оборотності оборотних засобів. У деяких випадках може бути виправданим мати більш високу оборотність, наприклад, якщо це дозволяє підприємству отримати значну конкурентну перевагу.

Для даного підприємства важливо провести детальний аналіз динаміки оборотності оборотних засобів, врахувати всі фактори, що впливають на неї, та визначити оптимальний рівень для забезпечення балансу між ліквідністю, рентабельністю, фінансовою стійкістю та якістю продукції.

Управління оборотними засобами на сільськогосподарських підприємствах має ряд особливостей, обумовлених специфікою їх діяльності:

1. Сезонність виробництва. Сільськогосподарське виробництво має сезонний характер, що обумовлює нерівномірність використання оборотних засобів протягом року. У пік сезону потреба в оборотних засобах зростає, а в міжсезоння – знижується. Це робить управління оборотними засобами на сільськогосподарських підприємствах складнішим, ніж на підприємствах інших галузей.

2. Більш висока частка запасів у структурі оборотних активів. У структурі оборотних активів сільськогосподарських підприємств запаси, як правило, займають більшу частку, ніж на підприємствах інших галузей. Це пов'язано з тим, що сільськогосподарські підприємства використовують значну кількість сировини, матеріалів, незавершеного виробництва та готової продукції. Висока частка запасів робить управління ними дуже важливим для забезпечення ефективності роботи підприємства.

3. Вплив природно-кліматичних факторів. На управління оборотними засобами на сільськогосподарських підприємствах впливають природно-кліматичні фактори, такі як погодні умови, стихійні лиха, епізоотії тощо. Ці фактори можуть призвести до втрат урожаю, загибелі тварин та інших ризиків, які впливають на потребу в оборотних засобах та їх ефективність використання.

4. Державне регулювання. Діяльність сільськогосподарських підприємств піддається значному державному регулюванню. Це може включати субсидії, квоти, цінові обмеження та інші заходи. Державне регулювання може впливати на доступність оборотних засобів, їх вартість та ефективність використання.

5. Необхідність врахування біологічних циклів. При управлінні оборотними засобами на сільськогосподарських підприємствах важливо враховувати біологічні цикли розвитку рослин і тварин. Це може включати періоди вирощування, вегетації, відгодівлі тощо. Необхідність врахування біологічних циклів робить управління оборотними засобами на сільськогосподарських підприємствах більш складним та вимагає спеціальних знань.

З урахуванням цих особливостей управління оборотними засобами на сільськогосподарських підприємствах має ґрунтуватися на комплексному підході, який включає:

- 1) прогнозування потреби в оборотних засобах з урахуванням сезонності виробництва, природно-кліматичних факторів, державного регулювання та інших факторів;
- 2) оптимізацію структури оборотних активів з метою мінімізації витрат та максимізації ефективності їх використання;
- 3) ефективне управління запасами, включаючи планування закупівель, зберігання та реалізації продукції;
- 4) використання методів фінансового контролю для моніторингу та аналізу ефективності використання оборотних засобів;
- 5) врахування біологічних циклів при прийнятті управлінських рішень.

Підвищення ефективності використання оборотних засобів для ТОВ «Веселе-Агро» може мати ряд позитивних наслідків:

1. Покращення ліквідності. Збільшення оборотності оборотних засобів, як правило, призводить до збільшення абсолютної величини грошових коштів та їх еквівалентів, що покращує ліквідність підприємства. Це означає, що «Веселе-Агро» матиме більше коштів, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань, інвестування в нові проекти або виплати дивідендів акціонерам. Збільшення ліквідності також може допомогти підприємству уникнути касових розривів та покращити його кредитний рейтинг.

2. Збільшення рентабельності. Збільшення оборотності оборотних засобів може призвести до зменшення витрат, пов'язаних з їх утриманням. Це може включати витрати на зберігання, страхування, транспортні витрати та інші. Зменшення витрат може призвести до збільшення чистого прибутку та рентабельності «Веселе-Агро».

3. Покращення фінансової стійкості. Збільшення ліквідності та рентабельності може допомогти «Веселе-Агро» покращити свою фінансову стійкість. Це означає, що підприємство буде більш стійким до негативних економічних факторів, таких як рецесії або інфляція. Фінансова стійкість також може допомогти «Веселе-Агро» залучити інвесторів та розширити бізнес.

4. Покращення якості продукції. Збільшення оборотності оборотних засобів може призвести до зменшення запасів готової продукції. Це може допомогти покращити якість продукції, оскільки ймовірність того, що продукція буде застарілою або пошкодженою, знижується. Покращення якості продукції може призвести до збільшення задоволеності споживачів та зростання продажів.

5. Зменшення ризиків. Ефективне управління оборотними засобами може допомогти «Веселе-Агро» зменшити ризики, пов'язані з їх використанням. Це може включати ризики втрати запасів, ризики неплатежів та інші. Зменшення ризиків може допомогти підприємству покращити свої фінансові показники та збільшити свою стійкість до негативних факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блакита Г. В. Планування оборотних активів як індикатор забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємства торгівлі. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки.* 2020. № 11(1). С. 22-26.
2. Гаватюк Л. С., Пілат А. К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2022. № 1. С. 189-194.
3. Гончар О. І. Оборотні активи підприємства: сучасний підхід до управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2020. № 3. С. 262-265.
4. Дуброва Н. П., Лисуха І. В. Аналіз структури оборотних активів та ефективності їх використання на підприємстві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».* 2020. № 18(2). С. 13-18.
5. Зардова Я. В. Науково-методичні підходи до специфіки класифікації оборотних активів підприємств. *Інвестиції: практика та досвід.* 2021. № 3
6. Канцедал Н. Ю., Клімович І. М., Ганін В. І. Окремі питання управління оборотними активами підприємства. *Економіка та держава.* 2019. № 11. С. 103-107.
7. Касич А. О., Полосіна А. М., Попова Я. А., Шахмаєва А. О. Структурний аналіз оборотних активів машинобудівних підприємств. *Фінансовий простір.* 2018. № 4. С. 117-124.
8. Ковальчук Н. О, Федішин М. П., Жаворонок А. В. Ліквідність як критерій оптимізації структури оборотних активів підприємства. *Економіка. Фінанси. Право.* 2019. № 11(1). С. 16-19.
9. Колумбет О. П. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній і зарубіжній практиці. *Збірник наукових праць Державного*

економіко-технологічного університету транспорту. Серія : «Економіка і управління». 2013. Вип. 23–24. С. 324–332.

10. Кубецька О. М. Остапенко Т. М., Палешко Я. С. Управління оборотними активами підприємства в особливих умовах. *Бізнес Інформ.* 2022. № 8. С. 159-165.

11. Кузнецова Г. С. Визначення сутності обігових активів у системі суміжних категорій і понять. Режим доступу: URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/10_133780.doc.htm

12. Кузнецова Т. В. Лук'янчук Ю. А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки.* 2023. Вип. 1. С. 56-65.

13. Купріна Н. М, Ступницька Т. М., Антонюк О. П, Величко О. М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства. *Економіка харчової промисловості.* 2021. Т. 13, Вип. 3. С. 46-55.

14. Купріна Н. М. Сарієва Г. І., Ступницька Т. М., Мельник Ю. М, Корчаковська К. В. Сучасний аналіз оборотних активів підприємства в системі застосування аудиту спеціального призначення. *Економіка харчової промисловості.* 2023. Т. 15, Вип. 1. С. 31-43.

15. Метелиця В. М., Коваль Н. І. Проблемні аспекти обліку необоротних та оборотних матеріальних активів у бюджетних установах. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2020. № 3. С. 193-204.

16. Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка.* 2019. № 4. С. 24-34.

17. Носирєв О. О., Мехович С. А. Організаційно-економічний механізм управління оборотними активами підприємств промисловості в умовах ринкової трансформації. *Економіка. Фінанси. Право.* 2021. № 11(1). С. 21-26.

18. Пізняк Т. І. Неценко І. В. Оцінка ефективності використання оборотних активів як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 10. С. 28-31.

19. Полторак А. С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи. *Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання*. Дніпро : Дніпровський державний аграрно-економічний університет : ТОВ «ДКС Центр», 2013]. № 7.

20. Стратійчук В. М. Сучасні підходи до оцінювання результативності стратегії управління оборотними активами підприємства торгівлі. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 5(1). С. 123-132.

21. Терещенко С. І. Федай В. В. Ефективне використання оборотних активів підприємством. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2019. Вип. 2. С. 67-71.

22. Федоренко І. М. Критичний огляд наукових підходів щодо визначення економічної сутності оборотних активів. *Науковий вісник НГУ*. 2010. № 5. С. 122–125.

23. Човнюк Ю. В. Чередніченко П. П., Остапущенко О. П., Міщенко О. Д. Підвищення ефективності управління оборотними активами та короткотерміновими зобов'язаннями підприємств містобудування. *Містобудування та територіальне планування*. 2023. Вип. 82. С. 324-340.

24. Адреса досвіду: ТОВ «Веселе-Агро». Департамент агропромислового розвитку Волинської облдержадміністрації. URL: <https://agrovoly.gov.ua/news/adresa-dosvidu-tov-vesele-agro>

25. ТОВ «Веселе-Агро». Інтернет-портал «Youcontrol». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/34973979/

ДОДАТКИ

Додаток А
Фора № 1 „Баланс”
ТОВ «Веселе-Агро»

Додаток Б
Фора № 2 „Звіт про фінансові результати”
ТОВ «Веселе-Агро»

Додаток В
Форма № 3 „Звіт про рух грошових коштів”
ТОВ «Веселе-Агро»